

prvním díle Kádnerova spisu *Základy obecné pedagogiky*, po Lidnerově *Pedagogice*, fundamentální práci tohoto druhu u nás.

Následuje studie F. Drtiny **Druhá česká univerzita v Brně** a fakulta filozofická /s. 31 - 40/, připomínající návrh předsedy vlády Gautsche z roku 1905 zřídit na Moravě dvě univerzity /německou a českou/, spis akademického senátu české univerzity v Praze z téhož roku o zřízení české univerzity v Brně, snahy odlehčit přetížené filozofické fakultě české univerzity v Praze a teze o povaze moderní univerzity na podkladě historickokomparativním /viz Drtinovo pojednání *univerzita budoucnosti*/. Jde o důležitý dokument ke vztahům české a moravské vědy.

Studie F. Pražáka **Národní pedagogika československá** /s. 41-74/ je namnoze originální a průkopnická. Požaduje pedagogiku vlastní, odpovídající podmínkám národa, pedagogiku vědeckou na mezioborových základech a spojení teorie s praxí škol. Novátorskou je kapitola o významu Moravy pro českou pedagogiku. Sborník je uzavřen studií L. Hanuse K dějinám České pedagogické společnosti /s. 75 - 79/, která je základem našeho přehledu.

Přejme znovu obnovené České pedagogické společnosti, aby i odtud čerpala vědomí odpovědnosti za svou činnost dnes i v jubilejním roce 1992, kdy právě Morava vzpomene svého velkého rodáka, zakladatele didaktiky jako vědy a jednoho z průkopníků moderního pojetí pedagogiky.

Příklad jednoho poučení z minulosti pro naši přítomnost

Rudolf Šrámek

V Brně existovalo **pedagogické muzeum**, které naplňovalo odkaz J. A. Komenského významnou organizačskou, vydavatelskou a výstavnickou činností. Z jeho činnosti odvozují aktuální podnět pro resort školství jako celek. Půjde o první veřejnou informaci o brněnském pedagogickém muzeu po roce 1947, která se zajímavým způsobem váže k brněnskému výstavišti. Jádrem příspěvku se týká doby těsně před zahájením reformního hnutí v československém školství /1928 - 1929/ ¹¹

Při příležitosti desátého výročí vzniku Československa byla v Brně, na nově pro ten účel vybudovaném výstavišti v Pisárkách, koncem května 1928 zahájena **Výstava soudobé kultury**. Expozice věnované školství byly v pavilónech města Brna a města Prahy, hlavně však díky obětavým učitelům

v samostatném pavilónu k reprezentaci československého školství. Ve čtyřiceti třech odděleních a na vybudované školní zahradě se prezentovaly školy mateřské, obecné a měšťanské podle vyučovacích předmětů, včetně škol pokusných, pomocných, speciálních, národnostních (z těchto byly zastoupeny školy maďarské, německé, polské a ruské) a škol zahraničních (z těchto byly zastoupeny školy v Bulharsku, Jugoslávii, Polsku, Rakousku USA a okrajově též v Belgii a SSSR). Současně s těmito školami se expozice zúčastnily též školy připravující učitele. Tíže náročné přípravy a vlastního průběhu celostátní školské výstavy spočívala na Zemské školní radě v Brně, učitelích Brna a okolí a na pro věc zapálených pedagogických pracovnících z ostatních částí republiky. Jak dnes říkáme "zdola" se resort školství, jen s dílčí pomocí ministerstva, tehdy reprezentoval před československými a zahraničními návštěvníky Výstavy soudobé kultury v Brně. Učitelstvo pamatovalo na život i dílo J. A. Komenského a vstupní síň školského pavilónu věnovalo právě jeho odkazu pro tehdejší školství. Národností školství německé, umístěno v sedmi odděleních, hlásilo se i k myšlenkám J. H. Pestalozziho /1746 - 1827/. Školská expozice byla velice propagovaná a v měsíci červnu hojně navštěvovaná žactvem a učitelstvem z celé republiky v rámci zlevněných školních výletů. Mohli vidět i pro účely expozice zhotovený, film, "Z dílny lidskosti J. A. Komenského" a více než dvě stě svazků slavné Sukovy knihovny spisů pro mládež, zapůjčených Pedagogickou jednotou Komenského v Praze z tehdejšího fondu téměř osmi tisíc položek.²

Ministerstvo školství a národní osvěty ke konci trvání školské expozice doporučilo, aby se exponáty úspěšné výstavy využily k založení brněnského školského muzea. V pedagogických časopisech byla učiteli a inspektory okamžitě zorganizována anketa, jak nejlépe uspořádat toto muzeum, které by soustřeďovalo rovněž ukázky významných školních pokusů, které udávají školské práci nové směry /reformní hnutí/. Nadšeným členům Společnosti pedagogického muzea v Brně, zástupcům pedagogické teorie a školské praxe, se krátce na to podařilo zřídit **Školské muzeum v Brně**, které ve smyslu svého statutu pomáhalo československému školství i československé pedagogice a psychologii. Například zásluhou této společnosti došlo k rozšíření **Ústřední pedagogické knihovny v Brně**, dnes odboru pedagogické literatury Státní vědecké knihovny v Brně a k vydávání "Psychologie", celostátně významného časopisu. J. A. Komenského a československou pedagogickou teorii a praxi propagovalo brněnské pedagogické muzeum úspěšně i v zahraničí, například v Paříži a v Ljubljani. O smutném zániku muzea, nechci právě teď pojednávat. Vráťím se k příslibnému podnětu.³

Na dnes málo známém příkladu celostátní školské expozice v rámci Výstavy soudobé kultury v Brně 1928, jakož i na příkladu několika činností

následně vzniklého pedagogického muzea v Brně, je i nepřilíš zasvěcenému patrna mimořádná vitalita tehdejších československých učitelů a školských pracovníků vůbec, s níž se snažili co nejlépe obstát v konfrontaci s ostatními resorty, jakož i obdivuhodná vehemence, s kterou usilovali o udržení a zvýšení tehdejší prestiže školství. Naši předchůdci dovedli využít nabízených i nenabízených šancí k zvýšení vážnosti, významu a úcty svého resortu jako celku. **Jak dovedeme dnes my, v jiných historicko aktuálních souvislostech, využít šancí k zvýšení prestiže školství prostřednictvím výsledků práce žáků a studentů? Jak jsme využili Všeobecné československé výstavy v Praze 1991, kde nám bylo vymezeno 400 m² výstavní plochy? Mám ověřeno, že školští pracovníci, žáci, studenti, rodiče a veřejnost o této akci mnoho nevěděli ani vedoucí představitelé školské správy dnes prestiž vzdělávání, školy a učitelů příliš nepodporují. Napříště je žádoucí, aby resort školství /mládeže a tělovýchovy/ hojně a vhodně - to jest i s vitalitou a vehemencí - využíval všech možností k tomu, jak zvyšovat svou prestiž prostřednictvím mnohých reprezentací výsledků práce učitelů, žáků a studentů. ⁴⁾**

Poznámky:

- 1/ Šrámek, R.: Jan Uher a pedagogický reformismus /reformní škola/ na pozadí dvou časopiseckých diskusí. /Referát na FF MU v Brně dne 14.1.1991 a článek do tisku odevzdaný dne 5.2.1991/
- 2/ Burešová, O.: Naše výstavy. II. Komenský, 56, 1928/29, č.2, s. 69 - 71.
- Černý, N.: Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně 1928. I. Komenský, 56, 1928-29, č. 1, s. 1-3.
- Černý, N.: Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně 1928. II. Komenský, 56, 1928/29, č. 2, s. 49 - 52.
- K zájezdům do Brna. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 14, s. 257.
- Moravec, V.: Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně 19628. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 3 - 4, s. 46 - 47.
- Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně 1928. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 6, s. 87.
- O fotografie zákovských skupin ... Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 12, s. 217.
- Pedagogická jednota Komenského v Praze ... Komenský, 56, 1928/29, č. 5, s. 197 - 199.
- Pedagogický odbor výstavního výboru pro národní školství při Výstavě soudobé kultury v Brně ... Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927, č. 7, s. 112.
- Prázdninové učitelské průkazky na železnici. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 13, s. 235.
- Rj...: Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně. Časopis československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 22, s. 383 - 384.
- Sňžené vstupenky na výstavu soudobé kultury v Brně ... Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 18, s. 334.

- Strnad, E.: Národní školství na výstavě soudobé kultury v Brně. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 19 - 20, s. 342 - 344.
- Strnad, e.: Povýstavní úvaha. Komenský, 56, 1928/29, č. 1, s. 23 - 29
- Střítecká, K.: Naše výstavy. Komenský, 56, 1928/29, č. 1, s. 35 - 40.
- Střítecká, K.: Naše výstavy. III. Komenský, 56, 1928/29, č. 3, s. 105 - 108.
- Školní vlajky ... Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927 / 28, č. 12, s. 217.
- Školské výpravy na Výstavu soudobé kultury v červnu 1928. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 10, s. 178.
- Vstupenky pro žákovské výpravy na výstavu soudobé kultury v Brně. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 11, s. 200.
- Výstava národního školství v Brně 1928. Komenský, 56, 1928/29, č. 7, s. 280.
- Výstava soudobé kultury v Brně. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 9, s. 150.
- Zlevněné vstupenky na výstavu soudobé kultury v Brně ... Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 16, s. 294.
- Žákovské zájezdy na výstavu soudobé kultury v Brně. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/28, č. 11, s. 199 - 200.
- 3/ Chmelaf, v.: II. slovanský pedagogický kongres v Lublani. /26.-28. srpna 1937/ Psychologie, 3, 1937, b.č., s. 137 - 144.
- jr.: Společnost pedagogického muzea v Brně. Věstník pedagogický, 14, 1936, č. 6, s. 238 - 239.
- K 75 narozeninám V. Komárka. Psychologie, 10, 1947, b.č., s. 91.
- K.V.: Činnost Společnosti pedagog. muzea v r. 1937. Psychologie, 4, 1938, příloha Psychologie, s. 1 - 4.
- M.r.: V. Komárek - Dr.Fr. Trávníček: Mluvnické vyučování. Knihovna Společnosti pedagogického muzea v Brně. Svazek 4., 2. vydání. 1941. In: Psychologie, 6, 1941, b.č., s. 96.
- Společnost pedagogického muzea v Brně. Zpráva o činnosti ve správním roce 1936. Psychologie, 2, 1936, Věstník, příloha Psychologie, s. 1-8. Školské muzeum v Brně. Časopis Československé obce učitelské, 8, 1927/1928, č. 23, s. 401 - 402.
- Školské muzeum v Brně. Komenský, 56, 1928/29, č. 3, s. 116 - 117.
- Zpráva o činnosti Společnosti pedagogického muzea v roce 1934. /Podle zprávy, podané na valné schůzi dne 21. března 1935/ Psychologie, 1, 1935, Věstník, příloha Pedagogického muzea v roce 1934. Psychologie, 1, 1935, Věstník, příloha Psychologie, s. 1 - 3.
- Zpráva o činnosti Společnosti pedagogického muzea ve správním roce 1935. /Podle zprávy podané na valné schůzi dne 21. března 1936/ Psychologie, 2, 1936, Věstník, příloha Psychologie, s. 1 - 4.
- Společnost pedagogického muzea v Brně. Činnost v roce 1938. Brno, Společnost pedagogického muzea 1939, č s. rozmnož. /AMB H 9642/
- 4/ Na všeobecné československé výstavě v Praze 1991 ... Učitelské noviny, 94, 1991, č. 1, s.2